

ANTONIA
ČAČIĆ

KROZ
PUKOTINE
SVIJETA:
O ISTINI U
UMJETNOSTI

Hrvatsko filozofsko društvo
Zagreb, 2024.

BIBLIOTEKA
FILOZOFSKI ISTRAŽIVANJA

Knjiga
162

Izdavač:

Hrvatsko filozofsko društvo
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
Tel.: +385 (0)1 6111 808
Fax: +385 (0)1 6117 012
e-mail: hrfd@hrfd.hr

Izdavački savjet:

Sulejman Bosto, Marita Brčić Kuljiš, Ivo Džinić,
Igor Eterović, Michael George, Thomas Sören
Hoffmann, Orhan Jašić, Ljudevit Fran Ježić,
Hrvoje Jurić, Željko Kaluđerović, Valentina
Kaneva, Tomislav Krznar, Ana Maskalan, Igor
Mikecin, Borut Ošljaj, Iva Rinčić, Marija Selak
Raspudić, Damir Smiljanić, Goran Sunajko,
Marija Todorovska

Glavni i odgovorni urednik:

Ante Čović

Izvršna urednica:

Lidija Knorr

Za izdavača:

Ivo Džinić

Recenzenti:

Ivan Dodlek
Katarina Rukavina
Goran Sunajko

Redaktura i korektura:

Lidija Knorr
Luka Perušić

Administracija:

Mira Matijević

Design:

Zoran Pavlović

Naklada:

500 primjeraka

Kompjutorski slog, prijelom i tisak:

Grafomark, Zagreb

Ova je knjiga tiskana uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih
Republike Hrvatske.

Zagreb, 2024.

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001255165.

ISBN 978-953-164-221-7

SADRŽAJ

11	Uvod
19	1. ODREĐENJE POJMA ISTINE
21	1. 1. Subjektivno i objektivno u određenju pojma istine
21	1. 1. 1. Istina kao stvaralačka
21	1. 1. 2. Zašto istinito, a ne lijepo i dobro?
26	1. 1. 3. Prijepori između subjektivizma i objektivizma
37	1. 1. 4. Odnos subjektivnog i objektivnog kod Aurelija Augustina i Tome Akvinskoga
44	1. 1. 5. (Ne)mogućnost spoznavanja »stvari po sebi«
49	1. 2. Istina kao statična ili dinamična, iskazna ili događajna
49	1. 2. 1. Istina kao ono što jest
55	1. 2. 2. Odnos istine i vječnosti i značenje tog odnosa za istinitost u umjetnosti
64	1. 2. 3. Istina kao statična ili dinamična, činjenična ili događajna – kršćanski pogled
68	1. 2. 4. Istina kao događajna – ateistički i egzistencijalistički pogled
81	1. 3. Odnos istine i slobode
81	1. 3. 1. »Ništa«, praznina i privid
86	1. 3. 2. Odnos vanjskog i unutrašnjeg, totalitarnog i individualnog
91	1. 3. 3. Sveto Trojstvo kao odnos i ljudsko su-stvaralaštvo
103	1. 4. Definiranje stajališta o istini kao kriteriju u umjetničkim djelima
105	2. ISTINA U UMJETNOSTI KAO DUHOVNA DIMENZIJA
107	2. 1. Umjetnost kao mitska i religijska
107	2. 1. 1. Simbolizam i transcendencija
109	2. 1. 2. Mitska i religijska obilježja umjetnosti
115	2. 2. Istina u umjetnosti i teološka perspektiva
115	2. 2. 1. Duhovna dimenzija istine u umjetnosti
119	2. 2. 2. Istovremenost stvaranja i prepoznavanja kao nadahnuće

- 132 2. 2. 3. Pitanje providnosti i autonomije
- 136 2. 2. 4. Dokidanje vremenitosti
- 142 2. 2. 5. Duhovnost i ateizam u umjetnosti
- 147 **2. 3. Odnos duhovnih fenomena u umjetnosti i religiji**
- 147 2. 3. 1. Stvaralaštvo i destrukcija
- 149 2. 3. 2. Gubitak granice između subjekta i objekta i drama stvaranja
- 157 2. 3. 3. Analogija religijskih i estetskih fenomena
- 156 2. 3. 4. Transcendent i katarza
- 161 **2. 4. Određenje duhovne dimenzije u djelu**
- 169 **3. STVARALAČKA ISTINA UMJETNOSTI**
- 171 **3. 1. *Novum*, slučajnost – spontanost – improvizacija i »ništa« u perspektivama moderne i suvremene umjetnosti**
- 171 3. 1. 1. Procesualnost, dinamika djela i *novum*
- 179 3. 1. 2. Interpretativni okvir djela
- 186 3. 1. 3. Slučajnost – spontanost – improvizacija kao neproizvoljni momenti stvaralaštva
- 192 3. 1. 4. Biti novim (novost novoga)
- 203 3. 1. 5. Pojam »ništa« u filozofiji i stvaralaštvu
- 210 3. 1. 6. Stvaralaštvo i *ex nihilo*
- 217 3. 1. 7. Kakva se vrsta istine pojavljuje u umjetnosti?
- 227 3. 1. 8. Rauschenbergovo brisanje W. de Kooninga i Maljevičev *Bijeli kvadrat na bijelom polju*
- 232 3. 1. 9. Što je novost novoga?
- 237 **3. 2. Mimesis postmoderne**
- 237 3. 2. 1. Mimetičko shvaćanje umjetnosti nasuprot apstraktnog momenta u oblikovanju
- 245 3. 2. 2. Odustajanje od »predmeta«
- 250 3. 2. 3. Dehumanizacija i »gubitak središta« u umjetnosti
- 255 3. 2. 4. Problem odnosa forme i sadržaja
- 270 3. 2. 5. Odnos forme i sadržaja u kontekstu virtualnosti i intersubjektivnosti
- 276 3. 2. 6. Sukob »starih« i »novih«
- 280 3. 2. 7. Kraj umjetnosti u izostanku transcendencije i integracijskim procesima tehnoznanosti?
- 288 3. 2. 8. Odnos apstraktnog i duhovnog u umjetnosti
- 297 3. 2. 9. Transcendencija u umjetničkom djelu i apstraktna istina djela
- 312 3. 2. 10. Kič, laž i postmoderni kič
- 315 3. 2. 11. Trostruko otuđenje od umjetničkog bitka
- 327 **3. 3. Stvaralaštvo, transcendencija i apstraktna istina djela**

327	Zaključak
335	Popis literature
351	Prilozi
359	Sažetak
361	Summary
363	Kazalo imena